

Anna Nergårdh
Utredare
Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01)

Louise Andersson
Regeringskansliet
louise.a.andersson@regeringskansliet.se

Kommentarer till pågående utredning "Samordnad utveckling för god och nära vård" (S 2017:01)

Härmed önskar vi att lämna några kommentarer till pågående utredningen "Samordnad utveckling för god och nära vård" (S 2017:01) inför kommande redovisningen den 15 januari 2021 samt inför fortsatta arbetet.

Kunskapssynen gällande psykisk ohälsa

Det vi utifrån våra samlade erfarenheter och kunskaper vill föra fram är framförallt behovet av en översyn av rådande kunskapssynen gällande det vi idag kallar för psykisk ohälsa. Ett behov som även FN uppmanar sina medlemsländer till inom just området för psykisk hälsa/ohälsa.ⁱ Som nämns i regeringens tilläggsdirektiv (Dir 2019:49) finns det idag ingen tydlig definition av begreppet psykisk ohälsa. Dock kan vi i dagens kliniska praktik, liksom i ansvariga myndigheters definitioner och nationella riktlinjer för behandling av psykisk ohälsa, se en stor dominans av ett biomedicinskt perspektiv i förståelsen och vid behandlingen av psykisk ohälsa. Ett perspektiv som ofta både individualiserar och patologiserar de symtom som idag omfattas av begreppet psykisk ohälsa, och som inte alltför sällan också leder till olika psykiatriska diagnoser.

Det vi önskar se i utredningen och dess resultat är att ovan nämnda biomedicinska perspektivet på psykisk ohälsa breddas och kompletteras med en mer orsakorienterad (än symtomorienterad, som idag) kunskapssyn. Detta kan bl.a. göras med inspiration från Storbritannien där t.ex. brittiska psykologförbundet, The British Psychological Society (BPS), framarbetat ett alternativt ramverk, The Power Threat Meaning Framework (PTMF),ⁱⁱ till dagens etablerade diagnosmanualer, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) och International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD).

När det gäller utvecklandet av kunskapssynen kring psykisk ser vi även ett stort behov av införandet av ett traumamedvetet perspektiv i både förståelsen och behandlingen av psykisk ohälsa. I detta kan inspiration hämtas från bl.a. tidigare studier av trauma och dess konsekvenser för både psykisk och fysisk hälsa, däribland studien "Adverse Childhood Experiences" (ACEs),ⁱⁱⁱ men också metoder som Traumamedveten Omsorg (TMO).^{iv}

Medicinfria behandlingsalternativ

Det har under de senaste åren skett en närmast explosionsartad ökning av förskrivningen av psykofarmaka, inte minst till barn och unga. Med tanke på den vetenskapligt bevisade ineffektivitet och svåra och omfattande biverkningar som psykofarmaka har, finns det idag ett stort behov av utvecklandet av olika former av medicinfria behandlingsalternativ.

Vi önskar att utredningen lyfter upp det befintliga utbudet av t.ex. psykosociala terapier, samt behovet av att dessa terapier både främjas och tillgängliggörs för alla våldsökande och i alla vårdinstanser. Som en inspirationskälla i utforskandet och presentationen av den medicinfria psykiatriska vården kan bl.a. användas Norge, där det sedan 2015 finns en lagstadgad skyldighet för den s.k. etablerade vården att erbjuda medicinfri psykiatrisk vård för den som önskar det.^v En skyldighet, som tillsammans med fritt behandlingsval, resulterat i medicinfria psykiatriska verksamheter och avdelningar i både offentlig och privat regi (samtliga regioner/helseforetak i Norge erbjuder idag medicinfria platser i sina verksamheter). Som ytterligare inspirationskälla gällande medicinfri vård, även vid svår psykisk ohälsa och psykos, vill vi nämna av norska patientorganisationen, Hvite Örn, framarbetade vägledning "Recovery: veileder for psykose – En medikamentfri tilnærming".^{vi}

Fritt behandlingsval

Studier visar att människor som själva får vara delaktiga och styra och besluta om sin egen vård, också har bättre utfall när det gäller behandlingen. För att leva upp till andemeningen i bl.a. begreppen "personcentrerad vård" och "delat beslutsfattande", som ju förekommer som "etablerade" begrepp även inom ansvariga myndigheter, önskar vi att utredningen lyfter upp var och ens rätt att välja behandlingsform i sin vård. Att låta människor vara delaktiga i och besluta om sin egen vård skulle även vara i linje med den s.k. "evidensbaserade praktiken" som bl.a. Socialstyrelsen förespråkar,^{vii} samt med regeringens tillitsreform^{viii}, liksom Tillitsdelegationens slutbetänkande (SOU 2019:43) från 2019.^{ix}

Patienträttighetslag

Varje år drabbas mer än 100 000 patienter av vårdskador inom svensk sjukvård, och det finns anledning att misstänka att mörkertalen är mycket stora. Vanligaste formen av dokumenterad vårdskada är idag förlängda vårdförlopp, vilket ofta är ett resultat av en kontraproduktiv kunskapssyn (se ovan) och den ineffektiva vård som denna genererar. För att öka både patientsäkerheten och utvecklandet av en god och effektiv vård på sikt önskar vi att utredningen även lyfter upp behovet av införandet av en patienträttighetslag som tydliggör patienters rättigheter, men som också möjliggör en tydligare ansvarsfördelning och -uppföljning inom vården.

Om Föreningen Alternativ till Psykofarmaka (FAP)

Föreningen Alternativ till psykofarmaka är en nationell partipolitiskt och religiöst obunden allmännyttig ideell förening, vars syfte är att bidra till förbättrad folkhälsa i Sverige bl.a. genom att;

- Främja psykofarmakafria behandlingsformer vid psykisk ohälsa (existentiella, emotionella, psykiska, psykosomatiska och psykosociala svårigheter), samt verka för individers rätt att välja sådana behandlingsformer inom vården och övriga välfärdsystemet.
- Främja etablering av behandlingsenheter för säker och hållbar nedtrappning och utsättning av psykofarmaka, vars behandlingsmetoder bygger på patienters/klienters/brukares samlade erfarenheter av nedtrappning och utsättning.
- Främja etableringen av ett tvärvetenskapliga, multifaktoriella och kontextuella perspektiv i tolkningen och behandlingen av psykisk ohälsa, som komplement till dagens biomedicinska förklaringsmodell.
- Främja ökat patientinflytande och ökad patientsäkerhet inom hälso- och sjukvården och i övriga välfärdssystemet, samt verka för att förebygga skador åsamkade av det befintliga vård- och välfärdssystemet.
- Ge röst åt tidigare och nuvarande patienter/klienter/brukare inom hälso- och sjukvården och övriga välfärdssystemet, samt belysa patient-/klient-/brukarperspektivet inom både dessa verksamheter och i samhället i stort.
- Erbjud en mötesplats och kunskapsbas för såväl yrkesverksamma, ideellt engagerade som enskilda i frågor kring psykiatriska diagnoser och psykofarmaka samt andra, mer hållbara, förhållningssätt och behandlingsformer.
- Verka för att svenska myndigheters information om psykofarmaka samt deras riktlinjer gällande användning av psykofarmaka vilar på oberoende ställning och evidensbaserad kunskap (människors personliga erfarenheter, bästa tillgängliga information/underlag, professionell expertis).

Vi är tacksamma för bekräftelse för mottagna synpunkter och ser oss också gärna som en av remissinstanserna i fortsatta arbetet.

Lasse Mattila

Ordförande i Föreningen Alternativ till Psykofarmaka (FAP)

0708-22 79 95

lasse@lassemattila.com

ⁱ World needs “revolution” in mental health care. United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner, 2017. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21689>.

ⁱⁱ Power Threat Meaning Framework. The British Psychological Society, 2018. <https://www.bps.org.uk/power-threat-meaning-framework>.

ⁱⁱⁱ Adverse Childhood Experiences (ACEs). Centers for Disease Control and Prevention (CDC), 2020. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/aces/index.html>.

^{iv} Traumamedveten omsorg (TMO) – Stöd till barn som upplevt svåra händelser. Rädda Barnen, 2018. <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/arbetar-med-barn/tmo/>.

^v Medikamentfri behandling for psykisk psyke i alle helseregioner. Norske Regeringen, 26 november 2015. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/medikamentfri-behandling-for-psykisk-syke-i-alle-helseregioner/id2464240/>.

^{vi} Recovery: veileder for psykose – En medikamentfri tilnærming. Hvite Örn, 2020. <http://www.alternativ-till-psykofarmaka.se/unik-vagledning-lyfter-medicinfria-interventioner-vid-psykos/>.

^{vii} Att arbeta evidensbaserat. Socialstyrelsen, 2019. <https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/evidensbaserad-praktik/arbete-evidensbaserat/>.

^{viii} Tillitsreform, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/tillitsreformen/>.

^{ix} Tillitsdelegationens slutbetänkande, https://tillitsdelegationen.se/wp-content/uploads/2019/10/med-tillit-fljer-bttre-resultat-tillitsbaserad-styrning-och-ledning-i-staten.-sou-2019_43.pdf.